

A DOKUMENTÁCIÓ ÉS A KÖNYVTÁRAK.*

Dokumentációról szóló bibliografiákban, idevonatkozó kongresszusi iratokban s értekezésekben gyakran találkozunk azzal a címmel, amelyet jelen előadásom címéül választottam: *a dokumentáció és a könyvtárak*. Talán nem csalódom, ha úgy vélem, hogy e két szónak kölcsönös vonatkozásba hozása sokak előtt bizonyos lappangó ellentét vagy idegenszerűség érzetét kelti fel, melynek van is valamelyes alapja, mert az ú. n. dokumentációs törekvések könyvtárosi körök bizonyos területén ezidőszerint nem nagy népszerűségnek örvendenek.

Ennek az idegenkedésnek véleményünk szerint két főoka van, amelyeknek egyike az, hogy a „dokumentáció” szó, mint idevonatkozó terminus technikus, könnyen zavartkeltő s ennélfogva nem a legszerencsésebben választott kifejezés annak a tevékenységnek megjelölésére, amiféle értelmet ennek az ú. n. dokumentalisták tulajdonítanak. *Dokumentum* szó hallatára inkább okmányokra, okiratokra gondolunk s így a dokumentáció kifejezés is okmányokkai bizonyítás lehetőségét juttatja inkább eszünkbe, holott a kifejezés a dokumentalisták előtt sokkal tágabb, mondhatni egyetemes értelmű. Mert *dokumentum* az ő szemükben az ismeretnek minden forrása lehet, akárminő materiális formában található is fel, amely valamilyen vizsgálódás, tanulmányozás vagy bizonyítás céljára csak alkalmassá válhat. Dokumentáción értjük tehát mindazt a tevékenységet, ami bárminemű ismeretanyagnak, vagy bármely adatforrás céljára alkalmas tárgynak keletkezésére, felkutatására, gyűjtésére, osztályozására és használatára vonatkozhatik, mely lehet kézirat, könyv, cikk vagy egyéb nyomtatvány, grafikai vagy képi ábrázolás, múzeális tárgy, plasztikai vagy gépmódel, fénykép, film, lemez stb. Más-

* Felolvastatott a Magyar Könyvtárosok és Levéltárosok Egyesületének második kongresszusán, 1939. június 9-én.

szóval: a dokumentáció jelenti az emberi tevékenység bármely területén található materiális jellegű dokumentumok felkutatását, gyűjtését, osztályozását és közreadását.

De amint az első pillanatban is nyilvánvaló, ennek az ú. n. dokumentális anyagnak túlnyomó többsége mégis inkább grafikai jellegű tárgy, vagyis kézirat, könyv, folyóiratcikk s egyéb nyomtatvány, mely tehát könyvtárak tulajdonképeni anyagát alkotja s melynek rendszeres gyűjtése, osztályozása és közreadása javarészt tehát szintén a könyvtárak tevékenysége körébe tartozik. Minden könyvtáros kérdezheti, hogy hát tulajdonképen milyen címen igyekeznek a dokumentalisták benyomulni a könyvtárak leglegálisabb területeire s milyen joron követelik maguknak azt a munkát, más címen, amely munkát minden könyvtáros hivatásszerűen is végez? Másrészt pedig, ha a dokumentációs anyag túlnyomó része könyv, kézirat, nyomtatvány, amelyet gyűjteni, katalogizálni s amelyről referálni kell, akkor akarva, nem akarva minden könyvtáros egyben dokumentációt is végez s minden könyvtár bizonyos mérvben dokumentációs központ is s ennél fogva minden könyvtáros többé-kevésbé dokumentalistának is tekinthető.

A továbbiak folyamán azonban kiviláglik, hogy ez nem egészen így van, mert maguk a dokumentalisták is mintegy megkülönböztetve, mondhatni szembehelyezve a dolgokat, azt állítják, hogy valamint egy dokumentációs központ nem szükségképen könyvtár, minden könyvtár sem tekinthető dokumentációs központnak. Innét származik tehát a könyvtárosok bizonyos ellenérzése, amelyet a dokumentációs törekvésekkel szemben való idegenkedés második forrásának neveztek meg, amely szerint könyvtárosi körökben általában véve úgy érzik, mintha a dokumentáció merőben ellenlábasa, vagy éppen illetéktelen versenye volna a könyvtárak bibliográfiai munkálatainak, majdnem a tisztességtelen verseny határait érintve. Hogy ez az ellenszenv részben kétkedő, részben pedig lekicsinylő formában mily élesen nyilvánulhat meg, erre vonatkozóan alkalmmal volt a közelmúlt időben tartott különböző külföldi kongresszusok ideje alatt személyesen is meggyőződni. De idézhetnék KARL DIESCH königsbergi könyvtárigazgatónak a könyvtárosok egyesületének 1937. május havában Kölnben tartott összejövetelén elhangzott előadásából is, aki a dokumentációt, mint a könyvtárosi fogalom-

zavar egyik forrását nevezte s a dokumentációs törekvéseket mint feneketlen s felesleges, brüsszeli vállalkozást bélyegezte meg. Ugyanezen az ülésen dr. LEYH, a német könyvtáros egyesület akkori elnöke, beszédében a párizsi dokumentációs vilá kongresszus előkészületeiről szólva így fejezte ki magát: „Az a propaganda — és organizációs kór, mely ma az egész világon dühöng, úgy látszik, a könyvtárakat sem hagyja érintetlenül.“ „Ma már vannak könyvtárosok is, akik világ bibliográfiáról álmodoznak, akik szemüket állandóan ily messze-távoli dolgokra írányítják s emellett a napi követelmények felett elnéznek s elfelejtik, hogy a könyvtárak súlypontja nem organizatorikus közös feladatokon, hanem elsősorban is helyi jellegű hatékonyságán kell, hogy legyen. A szellemi munkának felfokozott technikája szakirodalmi tájékoztató központok segítségével a tudományt is mintegy fokozott sebességű járásra akarja készíteni, ám azt nem látják, hogy a gépiességet utánzó *tempó*-val minden szellemi munka értéke veszendőbe mehet.“ „Dokumentáció és a szellemi munka között éles választóvonalat kell húzni, egyáltalában a szellem tudományokban dokumentációnak nincsen semmi keresnivalója.“

Nézzünk körül bárhol a világon s látjuk, hogy az emberi munkálkodás bármely területén a munka ritmusának mindenféle megnyilvánult felfokozódása, megélnkülése, gyorsulása kényszerűleg maga után vonja a mélyreható keresés, kutatás, a szak tájékozódás minden lehetőségének mintegy kieroszakolását. Ez alól a kényszer alól a haladó tudományok egyetlen ága sem mentesítheti már magát. A tudományok munkájának mai megélnkülte üteme tehát kényszerűleg maga után vonja egyrészt a munka széttagolódását, másrészt pedig a mindinkább kiszélesedő kutatási területek jobb kihasználását, de ez viszont, amint mi, könyvtárosok legjobban tudjuk, a munkatermelvény, vagyis szakirodalmi termelés olymértvű hatalmas felduzzadását eredményezte, amelynek az eddigi módszerekkel való uralása, szokványos bibliográfikus feldolgozása bizony máris a lehetetlenséggel egyenlő értelmű feladattá vált.

De amiként látjuk azt, hogy az emberi tevékenység minden területén, a termelés minden ágában a javak csereanyagának állandó növekedése a közvetítésnek és a szétosztásnak új és új problémáit veti fel, ugyanúgy a szellemi termékek közvetítése tekintetében is, az eddigi módszerek, mely szerint a keresés, ku-

tatás főképp a könyvtárakbani könyvek és folyóiratcikkek helybeni felkeresésére és olvasására volt alapítva, nem minden esetben nyujtanak már kielégülést s ezért úgy, mint máshol, pl. a kereskedelmi életben is a *termelő* (szerző) és a *fogyasztó* (olvasó) közé kellett iktatni bizonyos *közvetítő szervezeteket*, több-kevesebb elágazással. Ugyanígy igyekszik a dokumentáció is a „közvetítő kereskedelem“ példájára célszerű együttműködés és kiegészítő részletmunka segítségével hajlékony és élénk összekötő kapcsolatok hálózatának megteremtésére az író és az irodalmat használó szakközönség között.

MARCEL GODET, a berni nemzeti könyvtár igazgatója, legutóbbi egyik igen értékes cikkében¹ a dokumentáció, könyvtárak és bibliográfia jellegét s ezek egymásközi viszonyát vázolván igen érdekesen és tanulságosan állapítja meg közöttük a kölcsönös összefüggéseket. Ez a dokumentációs mozgalom — amint ő kifejti — megindítóinak szelleme szerint abból a szükségérzetből keletkezett, hogy a bibliográfia és dokumentáció tájékoztató, útbaigazító eszközei és módszerei nemzetközileg koordinálhatók legyenek, másrészt azonban jórészt a könyvtárlátogatók egy-némely kategóriájának abból az elégedetlenségéből is származott, hogy ugyanis az inkább historico-philologiai jellegű közkönyvtárakban az érdekeltek nemigen találtak olyan időszerű dokumentációs anyagot, technikai és gyakorlati felvilágosításokat, mint amilyenekre szükségük volt.

Kétségtelen, hogy ez vádként hangzik a könyvtárak munkája, illetve szolgáltatásaival szemben, de kétségtelen az is, hogy ideális szempontból véve az olvasó jogosan megkívánhatja, hogy a könyvtárak neki ne csupán könyv- és folyóiratcímekekkel szolgáljanak, hanem, hogy minden kertelés nélkül elébetárják az illető szakkérdés lehető teljes irodalmát, de nem csupán pusztán könyvcímeket, hanem az idevonatkozó folyóiratcikkek egész repertóriumát, és pedig rövid tartalmi kivonatokkal, rövid, néhánysoros analitikus kiértékelésekkel, sőt esetleg fényképek, grafikonok, rajzok, statisztikák, lapkivágatok stb. gondos melléklésével. Hát ez képtelenség! — feleli reá minden könyvtáros

¹ M. GODET: *Documentation, Bibliothèques et Bibliographie*. Essai de définition de leurs caractères et de leurs rapports. I. I. Communications. Vol. V. 1938. Fasc. 1.

s nekünk is azt kell felelnünk rá, hogy valóban képtelenség milliós, vagy akár csak többszázzezernyi állományú nagykönyvtárakat egyszerre az elé a feladat elé állítani, hogy egész birtokállományukat s benne foglalva ezernyi folyóiratsorozataikat is kicédulázzák s azokat megfelelően kiértékelve Öfelsége, az olvasó rendelkezésére bocsássák. De bármilyen képtelenségnek is látszik, kivált a nagy könyvtárakat ilyen feladatok elvégzésére készíteni, ez a szükségérzet mégis fennáll, parancsoló, legitim. Ez a szükség keltette életre immár 40 év előtt a dokumentációs mozgalmat, amelynek élén az előbb Bruxellesben 1905-ben alakult Institut International de Bibliographie, későbbi nevén Institut International de Documentation, jelenleg pedig mint világszövetség: Fédération Internationale de Documentation működik.

Már most nézzük meg egy kissé, hogy tulajdonképpen mi különbözteti meg a dokumentációs helyeket a könyvtáraktól, amelyek — mint említettük — *nem* szükségképpen, de könyvtárak is lehetnek? Mindenekelőtt a munka módszere. A dokumentációs központ is összegyűjti, regisztrálja és osztályozza, kartotékolja, vagy dossziékba helyezi az őt érdeklő bibliográfiai és egyéb dokumentációs anyagot, de ezenfelül — s itt van a hangsúly — még rövid tartalmi kivonatok alakjában *analizálja*, ki is értékeli azokat. Láthatjuk tehát, hogy ez lényegesen több a könyvtárak bibliográfiai és reference szolgálatánál.

M. GODET fentebb említett kiváló cikkében a dokumentáció *három* lényeges jellegzetességét sorolja fel. Mindenekelőtt a dokumentáció munkájának minéműségéből folyik a *specializálódás felé való törekvés*. A dokumentációs mozgalom első, ú. n. romantikus korszakában, a század elején, lelkes előharcosai (OTLET és LAFONTAINE) eleinte úgy képzeltek, hogy lehetséges lesz egyetemes bibliográfiai és dokumentáris világcentrumot valahol, amint ők gondolták, Bruxellesben felállítani. Csakhamar kitűnt azonban ennek utópisztikus volta. Azóta inkább célszerű decentralizációs és kooperációs törekvések léptek előtérbe, amelyeknek megszervezése éppen ennek a hágai nemzetközi dokumentációs szövetségnek a feladata. A specializálódás mellett a dokumentáció második megkülönböztető jellege az aktualitás előtérbe helyezése. A dokumentációs munka legfőbb célja ugyanis az, hogy az érdekeltekkel a tudomány és a technikai haladás *legfrissebb eredményeit* közölje, ez pedig a dokumentációs anyagnak gyors

feldolgozását, a fejlődéssel lépést tartását követeli meg. Végül pedig azzal, hogy céljai érdekében minden eszközt felhasznál és munkálkodását inkább hasznossági szempontok irányítják, ezért a dokumentációt egy harmadik különleges, *gyakorlatias vonás* is jellemzi.

A dokumentáció e három jellegzetes vonását tekintetbe véve GODET érdekesen határolja körül egyrészt a könyvtár és a dokumentáció, másrészt ez utóbbi és a bibliográfia területét is. Szerinte valamely könyvtár dokumentációt folytat s ennél fogva bizonyos mérvben dokumentációs központnak is tekinthető: 1. ha az illető könyvtár egy *bizonyos speciális területen* újabb megjelenésű könyv- és periodikus jellegű anyagát kurrens módon rendszeresen feldolgozza, és pedig oly módon, hogy az az érdekeltek számára könnyen és gyorsan hozzáférhető. Ilyen értelemben pl. a párizsi Bibliothèque Nationale, amidőn úgynevezett információs bibliográfiai kartotékját a legújabb eredményekkel, könyvekkel stb. kiegészíti, e részben szintén dokumentációs központul szolgál. 2. Amidőn valamely könyvtár bizonyos szakkérdésekről külön dossziékat állít fel, amelyekben pl. közgazdasági vagy nemzetpolitikai vonatkozású, mindenféle időszerű vonatkozású apró dolgokat is, mint pl. lapkivágatokat tárol. 3. Amidőn egy könyvtár rendes bibliográfiai szolgálatán felül *egyes szakcsoportokat kiválasztva* annak egész irodalmát egyetemesen gyűjti, feldolgozza s azt akár díjmentesen, akár előfizetés formájában az érdekeltek rendelkezésére bocsátja. Így a berlin-charlottenburgi Technische Hochschulbibliothek általánosan gyűjti, kiértékeli, kartotékolja és cédulákon előfizetés útján közrebocsátja az elektrotechnika, a forrasztótechnika és a szerszámgépek részére hozzáférhető *egész világirodalmát*. Ugyanilyen értelemben, sokkal átfogóbban, ha nem annyira általánosan dolgozik a londoni Science Library is. Végül 4-szer dokumentációs központnak tekinthető bizonyos mérvben minden olyan könyvtár, amely saját leltári és bibliográfiai anyagán kívül központilag más könyvtárak anyagáról is képes célszerű felvilágosításokat adni, központi katalógusok vagy kartotékok formájában.

A bibliográfia és a dokumentáció viszonyának közelebbi vizsgálatára most nem terjeszkedhetünk ki s bár nem olyan egyszerű itt az elhatárolás, mégis kétségtelen, hogy nagyjában itt is az elválasztó vonalakat a dokumentáció előbb felsorolt *három*

jellemző vonása jelöli meg. Ha a dokumentációt általános vonatkozásai szerint értelmezzük, akkor kétségtelen, hogy a bibliográfia csupán egy része a dokumentációnak. Lehetnek ellenesei is van is számos ellensége a dokumentációnak, de hovatovább kétségtelenné válik az, hogy a dokumentáció nem csupán a gyakorlati élet, az alkalmazott tudományok, a közgazdaság, a technika s a nagy adminisztrációk terén nyer mind szélesebbkörű alkalmazást, hanem meggyőződés, hogy mint exakt munkamódszert a többi tudományágak emberei sem fogják sokáig nélkülözhetni, vagy éppen lenézhetni.

Legyen szabad rövidre szabott előadásom kiegészítéseül a gyakorlatból, és pedig személyes tapasztalatok árán vett néhány példa segítségével vázolni azt a nagyarányú és értékes munkát, amelyet a dokumentáció ma már világszerte felmutat. Már az 1937. évben, a párizsi dokumentációs világtalálkozóval kapcsolatban alkalmam volt úgy ott, mint Németországban is egy-némely ilyen dokumentációs anyaggal rendelkező könyvtárt tüzetesen megismerlni. A párizsi, valamint egyes németországi nagykönyvtárakat most nem érintve, csupán három igen érdekes dokumentációs helyről emlékszem még meg röviden. Az egyik a düsseldorfi Verein deutscher Eisenhüttenleute könyvtárának folyóiratosztálya, ahol 1922 óta kicédulázzák és kiértékelik a szakmájukba vágó folyóiratokat s ezenkívül dokumentális célokra újságkivágatokat és ipari katalógusokat, fényképeket és gyárfelállítási tervrajzokat gyűjtve kartotékolnak. A másik érdekes dokumentációs hely a párizsi kereskedelmi kamara könyvtára, ahol mintegy 2000 folyóiratot céduláznak ki s minden egyes közgazdasági szakkérdés cédulaanyagát országok szerinti s ezen belül kronológikus sorrendben kartotékolják. Ezenkívül egy ú. n. „cahier parlementaire“ keretében dossier rendszerben gyűjtik a Journal Officiel et Travaux Parlementaires összes közgazdasági vonatkozású lapkivágatait, törvények, rendeletek, újságcikkek, kézirat-levelek s bármi az illető kérdésre vonatkozó dokumentális anyagnak hozzámellékelésével. Hasonló ehhez a párizsi Institut de Recherches Economiques dokumentációs központja is, amely nemzetközi értelemben gyűjti és kartotékolja a nemzetgazdasági és közgazdasági vonatkozású kérdések anyagát.

Mult év július hónapjában, amidőn is szerencsém volt egyesületünket a nemzetközi könyvtárosszövetség Bruxellesben tar-

tott ülésén képviselni, tanulmányutamon különösen kedvező alkalmam nyílt Németországban kilenc különböző dokumentációs helyet, illetve könyvtárat tanulmányozni. Ezek közül az alábbiakat legalább névszerint megemlítem: a berlini Technische Hochschul-Bibliothek, melynek kiválóan értékes munkájáról már említést tettem. Mintegy 1700 szakfolyóirat anyagából cédulázások és értékelik itt ki az említett három szakkérdés egész világirodalmát. Ez a hatalmas cédulaanyag folyamatos előfizetés útján immár a Technológiai Könyvtár birtokában van. Csupán röviden említem még meg a Verein deutscher Ingenieure berlini könyvtárának Literarische Auskunftstelle-jét, ahol korszerű kartotékanyagán felül az egyes szakkérdésekről szerkesztett kiválóan értékes és a fejlődéssel lépést tartó bibliográfiák egész tömege áll rendelkezésre. Ezenkívül V. D. I. Literatur-Kartei címen szétvágható s kiértékelt cédulaíveken folyamatosan kinyomatják a német mérnökegyet kiadóhivatala folyóiratanyagának aktuális részét is. Ezt a Literatur-Kartei cédulaanyagot is visszamenőleg a Technológiai Könyvtár részére már beszereztük.

Mellőzve most más könyvtári s egyéb kisebbjelentőségű, mindazonáltal tanulságos látogatásokat, engedjék meg, hogy három kiválóan érdekes, bár inkább ipari vonatkozású dokumentációs helyről egészen rövid említést tegyek. A dokumentáció problémáival huzamosabb idő óta foglalkozván, érthető kíváncsiság vonzott, hogy tanulmányutamon olyan helyeket is felkeressek, ahol az exakt dokumentáció valójában egyben a napi élet fontos kérdése s a cél elérése érdekében nem kímélik sem a költséget, sem a fáradságot, ahol tehát azt tartják, hogy a jó dokumentáció minden pénzt megér. Ezek a német ipari nagyvállalatok. Három ilyen nagy vállalat Literatur-Abteilung-ját volt alkalmam tüzetesen megsejmelni. Németország egyik leghatalmasabb ipari csoportvállalata, az I. G. Farbenindustrie A.-G., melynek központja Frankfurt a/Main mellett Höchstben van, ebben a tekintetben talán a legtökéletesebb. Valóban nagyarányú az a munka, ami ott folyik. Literarische Abteilungjában 28 tisztviselő, közte hét Wissenschaftler (Akademiker) cédulázza, folyamatosan kivonatolja s kiértékeli nem csupán a kémiai tudományos és technológiai szakirodalom s az idevonatkozó szabadalmi irodalom úgyszólván egész világtermését, hanem ezen határterületen túlmenőleg mindazokat a szomszédos területeket is átkutat-

ják, amelyek e hatalmas vegyipari vállalat különböző üzemeit, laboratóriumait csak érdekelhetik, fősúlyt fektetvén arra, hogy a különböző laboratóriumok, tudományos kísérleti telepek s az üzemek is a lehető leggyorsabban szerezzenek tudomást mindenről, ami őket mint újdonság vagy aktualitás érdekelheti. Ez a szolgálat gyors, mondhatni tökéletes.

Hasonló arányban, ha nem is ilyen nagy szervezettséggel dolgozik az AEG, az Allgemeine Elektrizitäts-Gesellschaft berlini központjának szakirodalmi osztálya is, melynek exakt munkamódszerét, valamint szolgáltatásainak sokoldalúságát szintén alkalmam volt megfigyelni.

Végül a berlini Deutsche Chemische Gesellschaft amerikai arányú dokumentációs központját kell még felemlítenem, ahol a nagyrértékű s hatalmas arányú vegyészeti folyóiratot, a *Chemisches Zentralblatt*ot szerkesztik. 12 szakirodalmi vegyészdoktor 450 szakelőadóval és 18 technikai segéderővel figyeli, cédulázza és értékeli mintegy 300 szakfolyóirat cikkáradatát s ezenkívül az összes államok idevonatkozó szabadalomirodalmát is. Kartotékanyagát e központ évenként mintegy 18.000 cédulával növeli.

Ezekután rátérünk az International Federation for Documentation 1938. év szeptember havában megtartott XIV. évi nemzetközi konferenciájának rövid ismertetésére, amely Oxfordban folyt le s amelyen egyesületünket képviseltem. A konferencia tárgysorozata, amelyre a nemzetközi tudományos világ részéről s a könyvtárak nagytekintélyű helyeiről is több mint 100 előadást jelentettek be, rendkívül értékes és tanulságos volt. Ezek közül bennünket leginkább azok érdekelnek, amelyek a könyvtárak és a dokumentációs központok együttműködésének mikéntjét tárgyalták. E konferencián jutott ugyanis először világos kifejezésre az, hogy a könyvtárak milyen nagy mértékben rá vannak utalva bizonyos szorosabb összműködésre s ezenkívül a maguk részéről is bizonyos dokumentációs előkészítő munka vállalására.

Ha a dokumentációt mint kifejezést definiálni akarnánk, akkor azt mondhatnánk, hogy a dokumentáció kimondott célja: az ismeretközlés technikájának mintegy *racionalizálása*, vagyis végeredményképen minden irányú tapasztalati tudás forrásainak felkutatása, osztályozása és közreadása. Kétségtelen, hogy ilyen irányú folyamatos munka csak nemzetközi úton oldható meg.

Tagadhatatlan, hogy ebben az irányban az úttörő nagy munkát ez a dokumentációs világszövetség végzi, amely céljául tűzte ki, hogy különösen az alkalmazott tudományok területén, mind az egyes országokon belül, mind nemzetközi viszonylatban is a könyvtárak és egyéb dokumentációs gyűjtőhelyek körében célszerű és állandó jellegű együttműködést teremtsen meg. A dokumentációs törekvéseknek ez a hálózata az egyes országokon belül s nemzetközi viszonylatban is, ha még nem is egészen kész szövetség, de éppen ezek az évenként megismétlődő nemzetközi konferenciák tanúsítják a legélénkebben azt, hogy ez az együttműködés máris eleven valóság, hatékony és eredményes.

A konferencia ideje alatt alkalmam volt egynéhány érdekes nagykönyvtárt is meglátogatnom. Így Oxfordban a híres Bodleian Libraryt, amely tudvalevőleg a világ egyik legrégebb s ősymomatványok és orientáliák tekintetében a legértékesebb könyvtára, jelenleg több mint 2 millió kötettel, továbbá a hozzátartozó Radcliffe Science Libraryt és még két College-könyvtárat. Londoni tartózkodásom ideje alatt a British Museum könyvtárán kívül részletesen tanulmányoztam a National Central Libraryt is. Ez a könyvtár mint központi bibliográfiai intézmény az angliai vidéki és London-környéki könyvtárközi kölcsönzést bonyolítja le s központilag kartotékolja a fentemlített könyvtáraknak egész tudományos anyagát. Ezenkívül bibliográfiai tekintetben nemzetközi információs szolgálatot is lát el. Legérdekesebb volt számomra a londoni Science Library adminisztrációjának és kb. 2½ milliós kartotéktárának tanulmányozása. Ez a több mint 300.000 kötetes könyvtár tudvalevőleg a világ legnagyobb természettudományi és technikai vonatkozású szakkönyvtára. Ehhez hasonló, ha arányaiban vele nem is vetekedhetik a hágai Szabadalmi Hivatal Szakkönyvtára, amelyet szintén alkalmam volt tanulmányozni. Ez utóbbi két intézmény újabb idő óta a közgazdasági élet és az ipar számára, nemzetközi viszonylatban is szakirodalmi tájékoztató központ gyanánt szolgál, amelynek előnyeit Technológiai Könyvtárunk is folyamatosan igénybe veszi.

KÁPLÁNY GÉZA.